

Густавъ-Адолфъ билъ единъ отъ найвеликитѣ полководци, каквито нѣкогажъ сж сществували. Личната му храбрость била толкова не-обикновена, че мнозина въ това отношение го порицавали, като намирали, че той смѣсва длъжноститѣ на войника и полководеца. А той билъ убѣденъ, че военачалника не-можалъ да иска отъ войницитѣ си по голѣмо мжжество отъ онова, което той самъ показва. Страхъ билъ съвсѣмъ чуждъ за Густава. Когато му казвали да се прѣдпазва, той отговарялъ усмихнато: »до сега още нито единъ кралъ не е билъ убитъ отъ топовно ядро,« или важно прибавялъ: »упованието въ Бога е най добрата прѣдпазливостъ,« или: »има ли за единъ кралъ по добра смъртъ отъ тѣзи, когато той може да умрѣ за народа си и за правото дѣло?« Почти невъзможно е да се изброятъ всички смъртелни опасности, прѣзъ които той е прѣминалъ за походитѣ си: деветтѣ голѣми порѣзи отъ сабля, освѣнъ ранитѣ, които получилъ въ деня на смъртъта си, свидѣтельствуваха за това. Три пжти той насмалко щелъ да се удави: при Витше, Демминъ и Бровикенъ; въ послѣдния случай коня му загиналъ и самъ краля съ трудъ можалъ да спаси живота си. Единъжъ го разубѣждавали отъ намѣрението да слѣзе въ Фалунската рудница. »Какъ? — възразилъ той — нема краля не трѣбва да посѣти най доброто хазнохранилище на държавата?«

Малцина сж се ползували съ толкова велико и безусловно почитание, както Густавъ-Адолфъ, даже отъ страна на неприятелитѣ. »Той е най великия кралъ въ свѣта« — казвалъ папата. Католицитѣ съ удивление спо-мѣнували за много неговѣ добродѣтели, за строгостъта на военния му животъ, за правосъдието му, чистата нравственостъ, благочестието и ис-

кренната му набожность, макаръ въ »безбожна вѣра«. Почти нито единъ пасквилъ не се е появявалъ противъ тозѣтѣхенъ смъртенъ врагъ. Славата му достигала до най далечнитѣ страни на Европа, до полудивитѣ князе и народи. Турция търсила приятелството му; отъ татаритѣ идвали пратеници съ поздравления, и великия московски князь искавалъ прѣданността и удивлението си. Тѣй глѣдали на него чуждестранцитѣ, даже враговетѣ му го обожавали. Въ шведската армия имало много англичани и шотландци, които въ това време най много се въодушевявали отъ ненавистъта къмъ папската властъ и мечтателната любовь къмъ протестантската вѣра. За тѣхъ Густавъ-Адолфъ билъ новъ Иуда Макавей, сѣверенъ левъ, както въ древността билъ иудейския левъ, а сжщевременно и агнецъ на невинность, който жертвувалъ чистата си кръвъ за спасението на едновѣрцитѣ. Малко прѣди Люценския бой, по голѣмата часть отъ шотландскитѣ полкове била въ Швабия и за това не можала да вземе участие въ спомѣнатото сражение. Извънрѣдно трогателно е да чете человекъ оплакванието имъ, че не имъ се позволило да умратъ въ боя съ »милиа« си кралъ Густавъ. Сжщо толкова, ако не и по вече, го обожавали протестантитѣ въ Германия, които той освободилъ отъ робство — и гражданско, и духовно, за което и потомцитѣ имъ никога нѣма да прѣстанатъ да благославятъ памятьта му. Шведитѣ го обичали и почитали като свой най великъ кралъ, съ когото може да се сравнява почти само сжщо толкова великия и не по малко любимия неговъ дѣдо. Акселъ Оксеншерна тургалъ Густавъ-Адолфа по високо отъ всички. »Никога — писалъ той — Швеция не е имала толкова великъ кралъ. Густавъ-